

Ο ΓΙΑΝΝΗΣ ΧΡΗΣΤΟΥ

μιλάει για την σύγχρονη μουσική

ΘΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΖΑΜΕ την μουσική του Γιάννη Χρήστου σαν μουσική φιλοσοφία ή φιλοσοφία της μουσικής. Γιατί αποτελεί γι' αυτόν ένα μέσο διερευνήσεως των φαινομένων και των γεγονότων, μία καινούργια γλώσσα για να εκφράσει την εποχή μας και τον άνθρωπό της, που συμπορεύεται με τα μικρά ή τα μεγάλα γεγονότα της καθημερινής ζωής. Είναι μία από τις σπάνιες φορές που η μουσική αγγίζει όχι έκκεντο που λέγαμε κάποτε εσθιαστικές χορδές, αλλά την ψυχή αυτών καθ' εαυτά τα πράγματα και προσπαθεί να εκφράσει την ουσία και την αλληλουχία των γεγονότων. Η φιλοσοφία των πραγμάτων, λοιπόν, θεωρούμενων μέσω των ήχικων δονήσεων. Σε συζήτηση που είχαμε με τον Γιάννη Χρήστου, πολύ ευχάριστη, όμοιολογησε και πολύ γόνιμη, πληροφορηθήκαμε τις αντιλήψεις του για την κίνηση της Σύγχρονης Μουσικής στον τόπο μας και γενικότερα, για το κοινόν και τις αντιδράσεις του, για την καινούργια δουλειά του συνθέτη κ.ά. Μας είπε :

— Η Σύγχρονη μουσική δεν είναι ενιαία και ομοίотητη. Μέ την δύναμη των μεταμορφωτικών πραγματώσεων έχει τις κλίμακές της, τις εσθιαστικές της, τους συνθέτες της, τις καταστάσεις της. Βγήκε από την ανάγκη να εκφρασθεί ο σύγχρονος άνθρωπος, με τοίς προβληματισμούς του, με τις ανη-

συχίες του, με τον πανικό του. Αυτόν τον άνθρωπο δεν ήταν δυνατό να τον εκφράσει η παλιά μουσική, όπως γενικότερα δεν ήταν δυνατό να ανταποκριθεί στα αίτήματα του καιρού μας ή Ευρωπαϊκή κουλτούρα, ούτε αισθητικά ούτε φιλοσοφικά. Δεν είναι μία τέχνη διακοσμητική αλλά λυτρωτική, είναι, σαν μουσική, κάτι άλλο, μέσα στο όποιο πρέπει να χωρέσει αυτός ο καταπιεζόμενος από προβλήματα άνθρωπος, αυτή η τραγική ύπαρξη που ανιχνεύει και αναζητεί. Μουσική είναι τα βήματα των απλών ανθρώπων, είναι μία κίνηση, ένα σύμβολο.

— Ο Γιάννης Χρήστου σπούδασε, εκτός από μουσική, φιλοσοφία στο Καίμπριτζ.

— Οι σπουδές μου αυτές στην φιλοσοφία, λέει, με βοήθησαν να διαμορφώσω μία φιλοσοφία της γλώσσας. Από την φιλοσοφική έρευνα των ιδεών τοποθετήθηκα στην έρευνα της γλώσσας. Και μπορώ να πω ότι ανακάλυψα μία καινούργια γλώσσα για να εκφράσω τον σημερινό άνθρωπο και τα σημερινά πράγματα.

— Δηλαδή έχουμε μία όριστική άποψη από την παράδοσι :

— Όχι ακριβώς. Ξεκόβουμε από την παράδοσι που δημιούργησε ο Ευρωπαϊκός πολιτισμός και γυρίζουμε στις αρχές της

παράδοσης, στις ρίζες της, στα άρχετύπα της. Ίσως πρόκειται για μία άνακλάωσι, που την ύπαινίσσεται ο 'Ηράκλειτος. 'Εγώ πάντως νοιώθω άπαλλαγμένος από την καταπίσι όλων αυτών που μ'ας κληροδότησε ή Εύρωπαϊκή κουλτούρα, που συγκινούσε άλλοτε — και δικαιολογημένα — τόν κόσμο.

— Καί πώς αντιδρά τó 'Ελληνικό κοινόν στην Σύγχρονη μουσική; ρωτάμε.

— Πρέπει νά σ'ας πώ ότι έχουμε τó καλλίτερο κοινόν. Στην Εύρώπη, όπου τó κίνημα της Σύγχρονης Μουσικής έχει άρχισι έδώ και δεκαετίες, δέχεται τήν μουσική αυτή στο σύνολό της. Τό δικό μας κοινόν διαθέτι ένα άναπτυγμένο αισθητήριο και έχει τήν ευχέρεια νά κάνη ειδολογικούς διαχωρισμούς, νά δέχεται τήν μουσική αυτή έκφρασι με αντιδράσεις άνάλογα με τó θέμα, τήν κλίμακα, τόν συνθέτη, γιατί, όπως είπα, δέν είναι όμοιόμορφη ή Σύγχρονη Μουσική. Τό 'Ελληνικό κοινόν είναι καλλίτερο ή από αυτούς άκόμα που κατευθύνουν τήν μουσική ζωή τού τόπου, συνεχίζοντας μιά παράδοσι ξεπερασμένη. Όταν βρίσκομαι μπροστά στο 'Ελληνικό κοινό νοιώθω ταυτισμένος μαζί του, ότι έχω μιά έπαφή με τούς άκροατές μου κι ότι δέν χρειάζεται νά τούς εξηγήσω τó έργο μου. Καί χαίρομαι άκόμα που τó κοινόν αυτό έχει διευρυνηθι αισθητά.

Τί είναι οί «'Αναπαραστάσεις»

'Αποτελούνται από σαράντα κομμάτια, που έκφράζουν τά καθημερινά γεγονότα, αυτή τήν άγωνία τού σημερινού ανθρώπου άνάμεσα από τά συμβάντα. Δέν είναι γεγονότα που άνήκουν στην Ιστορία, αλλά που δημιουργούν τήν ζωή, που βρίσκονται στο γίνεσθαι. Θ' άκούσετε ήχους που δέν θυμίζουν τήν μουσική που ξέρετε, που, ως τόσο, είναι μουσική. 'Υπάρχει ένας πιανίστας, που στέκεται μπρός από τó πιάνο, αλλά που δέν παίζει. Είναι ένα σύμβολο, που οί κινήσεις του προδίνουν τήν άγωνία από τή μιά μεριά και τήν άδυναμία τού πιάνου από τήν άλλη μεριά, νά μιλήση για τά θέματα που τού δίδονται. Τό φράγμα με τά παλαιά γεγονότα σπάει, όπως σπάει και τó φράγμα με τά παλιά μέσα έκφρασης. Τό έργο είναι για ένα πιανίστα και όρχήστρα.

Τί είναι οί «'Εναντιοδρομίες»

'Ενα προγενέστερο έργο τού Γιάννη Χρήστου, οί «'Εναντιοδρομίες», στηρίζεται περισσότερο στην άρχή ότι υπάρχει ό Ιστορικός χρόνος κι ό έξωιστορικός.

— Είναι μιά διχρονική κατάσταση, μέσα στην όποία διέρ-

χεται ό αιώνας κύκλος τού 'Ηράκλειτου και όπου τά γεγονότα έχουν τά αντιγεγονότα, ή πορεία τήν άντιπορεία και γενικά ένα φαινόμενο έχει τó αντιφαινόμενό του, που δημιουργείται από τó πρώτο-ζωή-θάνατος, πόνος-λύτρωσι κλπ. Θεωρώ σημαντικό τó γεγονός ότι είχα σ' αυτό μιά νέα μουσική γραφή, με σύμβολα, με σχήματα και εικόνες. Στις «'Αναπαραστάσεις», όταν φτάνει ή ανθρώπινη διαμαρτυρία στο κατακόρυφο, οί μουσικοί της όρχήστρας σηκώνονται πάνω. (Στό σημείο αυτό, ό Γιάννης Χρήστου μ'ας δείχνει τήν παρτιτούρα τού έργου που δημοσιεύτηκε σάν έξώφυλλο 'Αγγλικού περιοδικού, όπου, πρós τó τέλος της, μιά εικόνα παρουσιάζει τούς μουσικούς όρθιους με ύψωμένα τά χέρια).

'Η «'Ορέστεια»

Γράφεται τώρα και είναι μιά όπερα, όπου πάλι κυριαρχούν τά σύμβολα, άφοδ δέν μπορεί νά είναι μιά όπερα στά καθιερωμένα πρότυπα τού είδους.

— 'Υπάρχουν τά βασικά στοιχεία τού άρχαίου μύθου όπως μ'ας τόν έδωσε ό Αισχύλος, όχι, όμως, παραστατικά, αλλά στοιχεία-ιδέες. 'Υπάρχει ό 'Ορέστης, ή Τροία που έπεσε, υπάρχει τó κακό — οί 'Ερινύες. Στην ούσια πρόκειται για τήν άλληλουχία τού πανικού από τήν μη άνεύρεσι λύσης στο πρόβλημα της ανθρώπινης ύπαρξης. 'Η πτώση της Τροίας είναι ένα γεγονός, που, όμως, είτε δέν τó αντιλαμβάνεται ό 'Ορέστης είτε τó αντιπαρέρχεται, γιατί ή πτώση της Τροίας δέν όδηγει σε καμιά λύση, όπως τίποτα δέν όδηγει σε μιά συγκεκριμένη και όριστική λύση τού ανθρώπινου δράματος, που τó έκφράζει ό 'Ορέστης. Και οί 'Ερινύες όχι μόνον δέν μεταβάλλονται σε Εθμιενίδες, όπως συμβαίνει στον Αισχύλο που βρίσκει έτσι ένα χάυ εντ, αλλά, αντίθετα, πολλαπλασιάζονται—τό κακό μεγαλώνει, ό πανικός άπλώνεται, ή λύση δέν έρχεται.

'Η «'Ορέστεια» θά παρουσιασθι σε παγκόσμια πρεμιέρα στο Λονδίνο και σε συνέχεια θά δοθι σε διάφορες χώρες της Εύρώπης και στην 'Αμερική από τόν προσεχή Φεβρουάριο. Στο μεταξύ ό Γιάννης Χρήστου συμπληρώνει τίς «'Αναπαραστάσεις».

Πρώτο έργο του ήταν «'Η μουσική τού Φοίνικος», που παίχτηκε στο Κόβεν Γκάρντεν τού Λονδίνου. Μεγάλοι δάσκαλοι τού Γιάννη Χρήστου ύπηρεσαν ό Λούντβιχ Βίτγκενστάιν στην Φιλοσοφία και ό Χάνς Ραϊντλιχ στη μουσική. Σήμερα είναι ένας από τούς πιο γνωστούς στο παγκόσμιο κοινόν της Σύγχρονης Μουσικής. Ευρύ πνευμα, με συγκροτημένη φιλοσοφική σκέψη, που βρίσκεται σε συνεχή έργηγορση για κάθε καινούργιο.